

MÓZES ANDRAS
HAGYOMÁNYA 1903

Gyöngymondatok.

(Újkori írótól.)

Előny.

Az ember előnyben állhat más felett, de annak mindenfelől elismerését nem lehet feltenni. *Guizot.*

Az embernek valamely előny birtoklása feletti belső önérzete őt bátorságra hangolja s felfuvalkodásra viszi. *Malebranche.*

Előrendelés.

Van-e ember, a ki józan ésszel az előrendelés tanát csak egy pillanatig is lihetné? Az a tan a szabadakarat létezését vagy megengedi, vagy tagadja: ha megengedi, mire a dolgokon módosíthatási szabadság? evel megdől maga a tan; ha tagadja, az újszülött gyermeket bölcsőbe kell vetni s enni nem adni, mert úgy is megél, vagy a felsőbb emeletről lelépni, mert nem lesz semmi baj, mint-hogy úgy volt elrendelve. *I. Napoleon.*

Elszántság.

Az élet egy, és egy csak a halál is, én azt kérdésre nem veszem, akármikor készen vagyok. *Kisfaludi Károly.*

A ki győzni vagy halni akar, ritkán győztetik meg; e nemes kétségbeesés nem könnyen vesz el. *Corneille Péter.*

Elv.

Ha férfi vagy, légy férfi, legyen elved, hited,
És ezt kimondd, ha mindjárt véreddel fizeted;
Százszorta inkább éltedet tagadd meg, mint magad:
Hadd vesszen el az élet, ha a becsület marad. *Petőfi.*

Elvek által jut el az ember oda, hogy tudja, mit akar. Hol nincs elv, ott a számtalan tévedések és csalódások kimaradhatlanok. Hiány az igaznak és helyesnek fogalma s nem marad fenn egyéb, mint vakon nyulni ahhoz, a mit az ember akar. *Ehrenberg.*

Éljünk magunknak; elég balgatag, a ki mások balgatagságán bánkodik. *Voltaire.*

Gyűjtötte: KISS MIHÁLY.

Irodalmi Értesítő.

Arany János „Toldi“-ja. Tanulmány. Irta *Székely Aladár*. Kiadja a Franklin-Társulat. Ára 80 kr. A 129 oldalra terjedő füzet epikai költészetünk egyik legremekőbb darabjának költői szépségeibe igyekszik behatolni. Szerző pszichológiai alapon vizsgálja az érzelmi és értelmi elemeket, énekenként véve elemzi az egész költeményt. Magyarozza tartalmát, kifejezéseit, s röviden nyelvét, népies szólásformáit is. A lehető legaprólékosabban kiterjed nemcsak a versszakokra, hanem minden sorára, minden egyes szavára. Szóval úgy felaprózza az egész művet, hogy a ki az eredetit talán sohasem olvasta is, e füzetből tiszta képet alkothat róla. — Eljárása a következő: Felveszi különkülön egy a 12 ének mindenikét, mint a költeményt kezdő „*Előhang*“-ot és az azt záró „*Utóhang*“-ot. Minden egyes éneket taglal, olyképpen, hogy felosztja tartalmát bevezetés, középrész v. főrész és befejezésre. Ezt követőleg lélektanilag és költészeti szempontból magyarozza a történetet, valamint a cselekményt, a nélkül azonban, hogy mélyebb kritikába bocsátkoznék. Majd a szereplő személyek, leginkább pedig a főhős jellemét, tetteit és szavait lelki állapotaikból vezeti le. Helyen-helyen hivatkozással van azokra az írókra, a kik előtte „*Toldi*“-val foglalkoztak. Így felemlíti *Kemény Zsigmondot*, *Lehr Albertet*, *Kardost*, *Haraszi Gyulát*, *Angyal Dávidot* és másokat s többé-kevésbé az ők nézetében osztozik. Arany „*Toldi*“-ja ugyan olyan munka, melynek tartalmát tán a legegyszerűbb észjárású ember is minden aprólékos magyarozat nélkül megérti, de azért a tanulmány, mint tudtunkkal egy ifju szerző komoly gondolkodásának bizonyítéka elismerést érdemel, s írója jövő irodalmi működése iránt szép eszményekre jogosít fel. (S.)

Az oláhok története. Irta Hunfalvy Pál, kiadta a m. tudománycs akadémia. I.—II. kt. Hunfalvy e nagybecsű munkáját, melyen még halála előtti napon is dolgozott, érdeme szerinti magasztalással fogadta a tudományos kritika. Mi e helyen csak arra óhajtjuk felhívni történettudósaink figyelmét, hogy e kiváló munkának egyháztörténeti része csak igen nagy ovatossággal használható. (II. kt. XIX. fej.) Ritkán találni művet, melyben néhány lapon át annyi hibás adat volna. A szerzőnek nem volt elég ideje műve e részének adatait a történeti hitelesség szempontjából megrostálga'ni. Tévedései közül csak egynehányat jegyzünk fel. Hunfalvy szerint Erdélyben 1554-ben már meg volt erősödve a Kálvin tana, Alesius ref. püspök volt, Blandrata és Dávid Ferencz socinianusok, Heltai 1570-ben lett unitáriussá, az unitárius hitet János Zs. halála után 1571. nov. 19-én számítá a m.-vásárhelyi országgyűlés a törvényesen bevett hitvallásokhoz; s végül: az unitáriusok nem protestánsok. — A széke-lyekről szóló fejezetekhez is sok szó férhetne. Ugy tetszik nekünk, hogy Hunfalvy még Orbán Balázs nagy művét sem használta fel, mely pedig nem egy homályban hagyott kérdésére világot derített volna. K. ó.